

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. vasario 15 d.¹

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose — Jurisdikcija bylose dėl tėvų pareigų — Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 — 8 15 straipsniai — Jurisdikcija bylose dėl išlaikymo prievolių — Reglamentas (EB) Nr. 4/2009 — 3 straipsnio d punktas — Skirtingų valstybių narių teismų priimti tarpusavyje prieštaraujantys sprendimai — Vaikas, nuolat gyvenantis savo motinos gyvenamosios vietos valstybėje narėje — Valstybės narės, kurioje yra tėvo gyvenamoji vieta, teismų jurisdikcija pakeisti jų anksčiau priimtą įsiteisėjusį sprendimą dėl vaiko gyvenamosios vietos, išlaikymo prievolių ir teisės bendrauti įgyvendinimo tvarkos — Nebuvimas“

Byloje C-499/15

dėl Vilniaus miesto apylinkės teismo (Lietuva) 2015 m. rugsėjo 16 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2015 m. rugsėjo 22 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

W,

V

prieš

X

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta, teisėjai E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev ir C. G. Fernlund (pranešėjas),

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. lapkričio 16 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- W ir V, atstovaujамų P. Markevičiaus,
- X, atstovaujamo advokato R. de Falco,
- Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos D. Kriaučiūno ir J. Nasutavičienės,

¹ — Proceso kalba: lietuvių.

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. Wilderspin ir A. Steiblytės,
susipažinęs su 2016 m. gruodžio 1 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), išaiškinimo.
- 2 Prašymas pateiktas nagrinėjant W ir V (toliau – vaikas V) ginčą su X dėl tėvų pareigų ir išlaikymo prievolių.

Teisinis pagrindas

Reglamentas Nr. 2201/2003

- 3 Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei [valstybės narės teismams], išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą.“

- 4 Šio reglamento 2 straipsnyje „Sąvokų apibrėžimai“ nustatyta:

„Šiame reglamente:

<...>

- 7) „tėvų pareigos“ – visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu. Jos apima, be kita ko, globos teises ir bendravimo teises;

<...>“

- 5 Reglamento 8 straipsnyje „Bendroji jurisdikcija“ numatyta:

„1. Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.

2. Šio straipsnio 1 daliai taikomos 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatos [Šio straipsnio 1 dalis taikoma nepažeidžiant 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatų].“

6 Šio reglamento 12 straipsnio „Jurisdikcijos prorogacija“ 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės teismai, kuriems pagal 3 straipsnį yra suteikta jurisdikcija nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, turi jurisdikciją bet kurioje byloje dėl tėvų pareigų, susijusioje su tuo pareiškimu [turi jurisdikciją spręsti bet kokią klausimą dėl tėvų pareigų, susijusį su tokiu pareiškimu], jeigu:

<...>

b) tokiai teismų jurisdikcijai, teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė abu sutuoktiniai ir tėvų pareigų turėtojai, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus.

2. Pagal šio straipsnio 1 dalį suteikta jurisdikcija baigiasi, kai tik:

a) teismo sprendimas priimti [patenkinti] arba atmesti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia tapo galutinis [įsiteisėjo];

b) tais atvejais, kai byla dėl tėvų pareigų nagrinėjama dieną, nurodytą a punkte, teismo sprendimas šiose bylose tapo galutinis [teismo sprendimas dėl tėvų pareigų įsiteisėja, jei byla dėl tėvų pareigų dar buvo nagrinėjama a punkte nurodytą dieną]; arba

c) šios dalies a ir b punktuose nurodytos bylos užbaigiamos dėl kitos priežasties.“

7 Reglamento Nr. 2201/2003 14 straipsnyje „Kita jurisdikcija“ numatyta:

„Jei joks valstybės narės teismas neturi jurisdikcijos pagal 8–13 straipsnius, kiekvienoje valstybėje narėje jurisdikcija nustatoma pagal jos teisę.“

Reglamentas (EB) Nr. 4/2009

8 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009, p. 1; klaidų ištaisymai OL L 131, 2011 5 18, p. 26; OL L 8, 2013 1 12, p. 19; OL L 289, 2014 10 3, p. 24) 3 straipsnyje „Bendrosios nuostatos“ numatyta:

„Jurisdikciją nagrinėti su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas valstybėse narėse turi:

a) tos vietos, kurioje yra atsakovo įprastinė [nuolatinė] gyvenamoji vieta, teismas; arba

b) tos vietos, kurioje yra kreditoriaus įprastinė [nuolatinė] gyvenamoji vieta, teismas; arba

c) teismas, kuris pagal teismo valstybės teisę turi jurisdikciją nagrinėti su asmenų statusu susijusias bylas, jei [jose] kartu [papildomai] keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama vien tik vienos iš šalių pilietybe; arba

d) teismas, kuris pagal teismo valstybės teisę turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusias bylas, jei [jose] kartu [papildomai] keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama vien tik vienos iš šalių pilietybe.“

Pagrindinės bylos aplinkybės ir prejudicinis klausimas

- 9 Lietuvos pilietis W ir Nyderlandų ir Argentinos pilietė X susituokė 2003 m. gruodžio 9 d. Jungtinėse Valstijose. Jie yra 2006 m. balandžio 20 d. Nyderlanduose gimusio vaiko V tėvas ir motina. Vaikas V turi Lietuvos ir Italijos pilietybes. Jis niekada negyveno Lietuvoje ir nebuvo į ją atvykęs.
- 10 2004–2006 m. W, X ir vaikas V gyveno Nyderlanduose. Trumpai pagyvenę Italijoje, 2007 m. jie persikėlė į Kanadą. Nuo 2010 m. gruodžio mėn. W. ir X. gyvena skyrium.
- 11 2011 m. liepos mėn. X. su vaiku V apsigyveno Italijoje, o 2011 m. lapkričio mėn. jie persikėlė į Nyderlandus, kur dabar yra jų nuolatinė gyvenamoji vieta.
- 12 W nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvoje.
- 13 X kreipėsi į Kanados teismą dėl santuokos nutraukimo. Nuo 2011 m. gegužės mėn. šis teismas priėmė kelias nutartis; viena iš jų, t. y. 2012 m. balandžio 17 d. nutartimi, nutraukta sutuoktinių W ir X santuoka, o vaiko V globos teisė suteikta išimtinai X.
- 14 Vis dėlto nei Lietuvos, nei Nyderlandų teismai, į kuriuos vėliau kreiptasi, nepripažino Kanados teismo nutarčių.

Iki pagrindinės bylos iškėlimo priimti Lietuvos teismų sprendimai

- 15 2011 m. balandžio 18 d. W kreipėsi į Vilniaus miesto 1 apylinkės teismą su prašymu nutraukti santuoką dėl X kaltės ir nustatyti vaiko V gyvenamąją vietą su juo.
- 16 2011 m. balandžio 28 d. W prašymu Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas priėmė nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir bylos nagrinėjimo laikotarpiu vaiko V gyvenamąją vietą nustatė su W.
- 17 Remdamasis šia nutartimi W 2012 m. liepos 3 d. Vilniaus miesto apylinkės teisme pareiškė ieškinį dėl vaiko pagrobimo ir paprašė įpareigoti sugrąžinti vaiką V. Šis prašymas buvo atmestas.
- 18 2011 m. balandžio 28 d. nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių vėliau buvo panaikinta Vilniaus miesto apylinkės teismo nedelsiant taikoma nutartimi. Apeliacinės instancijos teismas šią nutartį paliko nepakeistą. W pateikė kasacinį skundą, tačiau jis buvo pripažintas nepriimtiniu.
- 19 2013 m. spalio 8 d. sprendimu Vilniaus miesto apylinkės teismas nutraukė W ir X santuoką. Jis nustatė vaiko V gyvenamąją vietą su X, taip pat W teisės bendrauti įgyvendinimo tvarką ir jo mokėtino vaiko V išlaikymo dydį.
- 20 2014 m. gegužės 30 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismas šį sprendimą paliko nepakeistą. 2014 m. rugsėjo 8 d. nutartimi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė priimti W kasacinį skundą.

Iki pagrindinės bylos iškėlimo priimti Nyderlandų teismų sprendimai

- 21 2014 m. sausio 29 d. nutartimi *rechtbank Overijssel* (Overeiselio pirmosios instancijos teismas, Nyderlandai) nustatė W išlaikymo prievoles: W turėjo mokėti X po 4 323 EUR per mėnesį nuo 2012 m. gegužės 18 d., o vaikui V – po 567 EUR per mėnesį už laikotarpį nuo 2011 m. birželio 27 d. iki lapkričio 1 d., o nuo 2011 m. lapkričio 2 d. – po 790 EUR per mėnesį; šios sumos indeksuojamos kasmet, ir pirmą kartą tai turėjo būti padaryta 2013 m. sausio 1 d.
- 22 2014 m. rugpjūčio 22 d. nutartimi šis teismas suteikė X išimtinę vaiko V globos teisę.

- 23 Teismas pažymėjo, kad pagal Nyderlandų teisės aktus išimtinės vaiko globos teisės gali būti suteiktos tik vienam iš tėvų, jeigu kyla nepriimtina rizika, kad vaikas gali nukentėti nuo tėvų nesutarimų, ir mažai tikėtina, kad artimiausioje ateityje ši padėtis iš esmės pagerės, arba jeigu globos teisių įgyvendinimo tvarkos pakeitimas yra būtinas dėl kitų priežasčių, atsižvelgiant į vaiko interesus.

Priimtų sprendimų pripažinimas ir vykdymas

- 24 2014 m. spalio 31 d. sprendimu *rechtbank Overijssel* (Overeiselio pirmosios instancijos teismas) atsisakė pripažinti ir leisti Nyderlanduose vykdyti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 8 d. priimto sprendimo dalį dėl santuokos nutraukimo dėl sutuoktinių kaltės, vaiko V nuolatinės gyvenamosios vietos nustatymo su motina, W išlaikymo prievolių vaikui V ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Jis pripažino ir leido Nyderlanduose vykdyti šio sprendimo dalį, kurioje nustatyta tėvo teisė bendrauti su vaiku.
- 25 Pagal W prašymą Lietuvos apeliacinis teismas 2015 m. vasario 2 d. nutartimi neleido Lietuvoje vykdyti 2014 m. sausio 29 d. *rechtbank Overijssel* (Overeiselio pirmosios instancijos teismas) nutarties dėl W išlaikymo prievolių X ir vaikui V, nepripažino ir neleido Lietuvoje vykdyti šio teismo 2014 m. rugpjūčio 22 d. nutarties dėl išimtinių vaiko V globos teisių suteikimo X ir nutraukė bylą dėl šio teismo 2014 m. spalio 31 d. sprendimo nepripažinimo Lietuvoje.

Procesas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme ir prejudicinis klausimas

- 26 2014 m. rugpjūčio 28 d. W kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą su prašymais, kad būtų pakeista 2013 m. spalio 8 d. sprendime nustatyta vaiko V gyvenamoji vieta, išlaikymo dydis ir teisės bendrauti įgyvendinimo tvarka.
- 27 2014 m. rugsėjo 25 d. nutartimi šis teismas tuos prašymus pripažino nepriimtinais, nes W nenurodė, kokios konkrečiai aplinkybės pasikeitė priėmus 2013 m. spalio 8 d. sprendimą.
- 28 2014 m. gruodžio 16 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs W skundą dėl 2014 m. rugsėjo 25 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo nutarties, iš dalies panaikino šią nutartį ir grąžino bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
- 29 2014 m. gruodžio 23 d. nutartimi pastarasis teismas nusprendė neturįs jurisdikcijos nagrinėti W prašymų, nes Reglamente Nr. 2201/2003 įtvirtintos jurisdikcijos taisyklės turi viršenybę prieš Lietuvos civilinio proceso kodekso nuostatas. Anot šio teismo, išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba esant tėvų pareigų turėtojų susitarimui, šiuos prašymus turėtų nagrinėti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės – šiuo atveju Nyderlandų Karalystės – teismai. Teismas informavo W, kad šis gali kreiptis į kompetentingą Nyderlandų teismą.
- 30 2015 m. kovo 31 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs W skundą dėl 2014 m. gruodžio 23 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo nutarties, panaikino šią nutartį ir grąžino bylą pastarajam teismui, kad šis iš naujo išnagrinėtų W prašymų priimtinumą klausimą. Vilniaus apygardos teismo manymu, Vilniaus miesto apylinkės teismas klaidingai pripažino neturįs jurisdikcijos nagrinėti šiuo prašymų, nes jais buvo siekiama iš dalies pakeisti įsiteisėjusį 2013 m. spalio 8 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimą dėl, be kita ko, vaiko V gyvenamosios vietos, teisės bendrauti įgyvendinimo tvarkos ir išlaikymo prievolių. Toks pakeitimas galėjo būti padarytas tik kitu įsiteisėjusiu teismo sprendimu. Kadangi nagrinėjamu atveju Nyderlandų teismai atsisakė pripažinti 2013 m. spalio 8 d. sprendimą, W negalės kreiptis į Nyderlandų teismus su prašymu pakeisti jame nustatytas teises ir pareigas.

31 Šiomis aplinkybėmis Vilniaus miesto apylinkės teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 8–14 straipsniais, kuri valstybė narė – Lietuvos Respublika ar Nyderlandų Karalystė – turi jurisdikciją nagrinėti bylą dėl nepilnamečio vaiko V, nuolat gyvenančio Nyderlandų Karalystėje, gyvenamosios vietos pakeitimo, išlaikymo dydžio pakeitimo, nustatytos bendravimo tvarkos pakeitimo?“

Dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį

32 2016 m. gruodžio 20 d. W, remdamasis Teisingumo Teismo procedūros reglamento 83 straipsniu, paprašė Teisingumo Teismo atnaujinti žodinę proceso dalį ir kreiptis su prejudiciniu klausimu į Europos Žmogaus Teisių Teismą.

33 Pirma, dėl prašymo kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Teismą pažymėtina, kad pagal Procedūros reglamento 83 straipsnį ar kitą šio reglamento nuostatą Teisingumo Teismas neturi kompetencijos pateikti tokio kreipimosi.

34 Antra, dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį W nurodo, kaip jis mano, naują aplinkybę, kuri nebuvo aptarta Teisingumo Teisme, t. y. kad 2016 m. gegužės 20 d. nutartyje *rechtbank Overijssel* (Overeiselio pirmosios instancijos teismas) padarė išvadą, jog Nyderlandų teismai negali spręsti klausimo dėl 2013 m. spalio 8 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimo dalinio pakeitimo, ir nutarė nepripažinti ir neleisti vykdyti šio sprendimo dalies dėl teisės bendrauti įgyvendinimo tvarkos. W taip pat teigia, kad generalinio advokato išvadoje pateiktas faktinių aplinkybių aprašymas neatitinka tikrovės.

35 Šiuo klausimu iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad Teisingumo Teismas gali savo nuožiūra, generalinio advokato siūlymu arba šalių prašymu nutarti atnaujinti žodinę proceso dalį pagal savo Procedūros reglamento 83 straipsnį, jeigu mano, kad jam nepakanka informacijos arba kad byla turi būti nagrinėjama remiantis argumentu, dėl kurio šalys nepareiškė savo nuomonių (2011 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Accor*, C-310/09, EU:C:2011:581, 19 punktą ir nurodyta jurisprudencija). Tačiau Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statute ir Procedūros reglamente šalims nenumatyta galimybės pateikti atsiliepimų į generalinio advokato išvadą (2010 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Natuur en Milieu ir kt.*, C-266/09, EU:C:2010:779, 28 punktą ir nurodyta jurisprudencija).

36 Dėl W nurodytos aplinkybės naujumo pakanka pabrėžti, kad 2016 m. gegužės 20 d. *rechtbank Overijssel* (Overeiselio pirmosios instancijos teismas) nutartis nėra nauja aplinkybė, nes šia nutartimi, kaip ir šio teismo 2014 m. spalio 31 d. nutartimi, iš esmės atsisakyta pripažinti 2013 m. spalio 8 d. sprendimą.

37 Dėl W pastabų, susijusių su šioje byloje pateiktoje generalinio advokato išvadoje išdėstytais argumentais, pažymėtina, kad jomis kritikuojama ši išvada. Iš šio sprendimo 35 punkte nurodytos jurisprudencijos matyti, kad procesą Teisingumo Teisme reglamentuojančiuose teisės aktuose nenumatyta tokių pastabų pateikimo.

38 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas, išklašęs generalinį advokatą, konstatuoja, kad jam pateikta visa informacija, būtina siekiant atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo užduotus klausimus, ir kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys aptarė visus argumentus, būtinus sprendimui nagrinėjamoje byloje priimti.

39 Dėl šios priežasties reikia atmesti prašymą atnaujinti žodinę proceso dalį.

Dėl prejudicinio klausimo

- 40 Pirmiausia reikia atmesti W ir Europos Komisijos argumentus, kuriais bandoma ginčyti Teisingumo Teismo kompetenciją. Savo rašytinėse pastabose W ir Komisija teigia, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo prašo įvardyti konkrečią valstybę narę, kurios teismai turi jurisdikciją nagrinėti pagrindinę bylą. Jų nuomone, tai yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo užduotis, nes Teisingumo Teismas kompetentingas tik aiškinti Sąjungos teisės nuostatas, bet ne spręsti iš esmės nacionaliniams teismams pateiktų klausimų.
- 41 Šiuo klausimu pažymėtina, kad, vykstant SESV 267 straipsnyje numatytam procesui, Teisingumo Teismas gali priimti sprendimą tik dėl Sąjungos teisės akto išaiškinimo ar jo galiojimo (2011 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *X ir X BV*, C-319/10 ir C-320/10, nepaskelbtas Rink., EU:C:2011:720, 29 punktą). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išspręsti nagrinėjamą ginčą atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo atsakymą (2010 m. vasario 4 d. Sprendimo *Genc*, C-14/09, EU:C:2010:57, 31 punktą).
- 42 Vis dėlto nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai matyti, kad jį pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, kaip turi būti aiškinamas Reglamentas Nr. 2201/2003, siekiant nustatyti kompetentingą teismą.
- 43 Taigi vien dėl to, kad prejudicinio klausimo formuluotėje tarp brūkšnių nurodytos valstybės narės, kurių teismai galėtų turėti jurisdikciją, Teisingumo Teismas nepraranda kompetencijos atsakyti į pateiktą klausimą.
- 44 Antra, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo klausimą suformulavo tik dėl Reglamento Nr. 2201/2003, nors iš paties klausimo ir iš nutarties pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinė byla susijusi ne vien su tėvų pareigomis, bet ir su išlaikymo prievolėmis, kurioms šis reglamentas netaikomas.
- 45 Šiomis aplinkybėmis tai, kad nacionalinis teismas formaliai pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nuroydamas tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti šiam teismui išsamaus išaiškinimo, kuris gali būti naudingas sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose (be kita ko, žr. 2016 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo *Essent Belgium*, C-492/14, EU:C:2016:732, 43 punktą).
- 46 Dėl šios priežasties reikia performuluoti pateiktą klausimą, kad jis apimtų svarbias Reglamento Nr. 4/2009 nuostatas.
- 47 Taigi reikia daryti išvadą, kad savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnis ir Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad valstybės narės teismai, kurių priimtas sprendimas dėl tėvų pareigų ir išlaikymo prievolių nepilnamečiam vaikui įsiteisėjo, išsaugo jurisdikciją nagrinėti prašymą pakeisti šio sprendimo nuostatas, net jei šio vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitos valstybės narės teritorijoje.
- 48 Siekiant atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnio d punktą jurisdikciją nagrinėti su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas valstybėse narėse turi teismai, kurie pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusias bylas, jei šiose bylose papildomai keliamas reikalavimas dėl išlaikymo.
- 49 Toliau reikia priminti Reglamente Nr. 2201/2003 įtvirtintą mechanizmą ir juo siekiamus tikslus.

- 50 Reglamentas Nr. 2201/2003 grindžiamas teismų bendradarbiavimu ir abipusiu pasitikėjimu (2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Purrucker*, C-296/10, EU:C:2010:665, 81 punktas), kurie turi lemti teismo sprendimų savitarpio pripažinimą ir yra kertinis akmuo kuriant tikrą teisminę erdvę (2010 m. liepos 15 d. Sprendimo *Purrucker*, C-256/09, EU:C:2010:437, 70 punktas).
- 51 Iš Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamosios dalies matyti, kad jis priimtas siekiant kuo labiau atsižvelgti į vaiko interesus, ir šiuo tikslu pirmenybė jame teikiama artumo kriterijui. Teisės aktų leidėjo nuomone, geografiškai arčiausiai prie vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos esantis teismas geriausiai gali įvertinti jo interesais nustatytinas priemones (2010 m. liepos 15 d. Sprendimo *Purrucker*, C-256/09, EU:C:2010:437, 91 punktas). Taigi pagal šią konstatuojamąją dalį jurisdikcija turėtų pirmiausia priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismams, išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba esant tėvų pareigų turėtojų susitarimui.
- 52 Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnyje šio tikslo siekiama suteikiant bendrąją jurisdikciją vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismams.
- 53 Pagal šio 8 straipsnio 1 dalį teismo jurisdikcija nustatoma, „kai byla patenka jo žinion“, t. y. bylos iškėlimo dokumento pateikimo šiam teismui dieną, kaip numatyta reglamento 16 straipsnyje (šiuo klausimu žr. 2014 m. spalio 1 d. Sprendimo *E.*, C-436/13, EU:C:2014:2246, 38 punktą).
- 54 Be to, kaip generalinis advokatas, remdamasis 2014 m. spalio 1 d. Sprendimo *E.* (C-436/13, EU:C:2014:2246) 40 punktu, nurodė savo išvados 45 punkte, ši jurisdikcija turi būti tikrinama ir nustatoma kiekvienu konkrečiu atveju, kai byla patenka teismo žinion, o tai reiškia, kad baigus nagrinėti bylą jurisdikcija neišsaugoma.
- 55 Nukrypstant nuo Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio, jo 9 straipsnyje numatyta, kad, vaikui persikėlus, jo buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai tam tikromis sąlygomis išsaugo jurisdikciją, o šio reglamento 12 straipsnio 1 dalyje tam tikromis sąlygomis ir esant tėvų pareigų turėtojų susitarimui numatyta valstybės narės, kurioje nėra vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos, teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, jurisdikcijos prorogacija.
- 56 Be to, Reglamente Nr. 2201/2003 numatytos specialios taisyklės vaiko grobimo ar neteisėto negrąžinimo atvejais (10 ir 11 straipsniai), kai negali būti nustatyta vienoje iš valstybių narių esančio vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, taip pat jurisdikcija remiantis 12 straipsniu (13 straipsnis), kai joks valstybės narės teismas neturi jurisdikcijos pagal 8–13 straipsnius (14 straipsnis) arba kai išimties tvarka ir esant tam tikroms sąlygoms kompetentingas teismas perduoda bylą kitos valstybės narės teismui, kuris, kaip jis mano, yra tinkamesnis nagrinėti bylą (15 straipsnis).
- 57 Prejudicinį klausimą reikia nagrinėti atsižvelgiant į šiuos svarstymus.
- 58 Kaip matyti iš nutarties pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, savo ieškiniu W siekia, kad būtų iš dalies pakeistas įsiteisėjęs 2013 m. spalio 8 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimas dėl tėvų pareigų ir išlaikymo prievolių vaikui V. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslino, kad šis sprendimas buvo patvirtintas 2014 m. gegužės 30 d. Vilniaus apygardos teismo nutartimi ir kad dėl šios nutarties W pateiktas skundas atmestas 2014 m. rugsėjo 8 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimi.
- 59 Šiomis aplinkybėmis prašymo iš dalies pakeisti 2013 m. spalio 8 d. sprendimo nuostatas pateikimas 2014 m. rugpjūčio 28 d. laikytinas naujos bylos pradžios momentu. Darytina išvada, kad teismas, į kurį kreiptasi, t. y. Vilniaus miesto apylinkės teismas, turi nustatyti jurisdikciją nagrinėti bylą turintį teismą, atsižvelgdamas visų pirma į vaiko V nuolatinę gyvenamąją vietą šio kreipimosi momentu, kaip numatyta Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje.

- 60 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendime *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 46 punktas), kuris patvirtintas vėlesnėje jurisprudencijoje (be kita ko, žr. 2014 m. spalio 9 d. Sprendimo *C, C-376/14 PPU*, EU:C:2014:2268, 50 punktą), Teisingumo Teismas nusprendė, kad sąvokos „nuolatinė gyvenamoji vieta“ prasmė ir apimtis turi būti nustatomos labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Ši sąvoka atitinka vietą, atspindinčią tam tikrą vaiko integraciją į socialinę ir šeimos aplinką. Šią vietą turi nustatyti nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į visas kiekvienam konkrečiam atvejui būdingas faktines aplinkybes. Turi reikšmės, be kita ko, vaiko gyvenimo valstybės narės teritorijoje sąlygos ir priežastys, taip pat jo pilietybė. Be vaiko fizinio buvimo tam tikroje valstybėje narėje, į kurią reikia atsižvelgti, kiti veiksniai turi atskleisti, kad toks buvimas visai nėra laikinas ar atsitiktinis (2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 47–49 punktai).
- 61 Vadinas, nustatant, ar vaikas nuolat gyvena konkrečioje valstybėje narėje, jis bent turi fiziškai būti šioje valstybėje narėje.
- 62 Pažymėtina, kad pagrindinėje byloje neginčijama, kad vaikas V niekada nebuvo atvykęs į Lietuvą.
- 63 Šiomis aplinkybėmis vien to, kad vaikas turi ir šios valstybės narės pilietybę, nepakanka, kad būtų galima pripažinti, jog šis vaikas joje nuolat gyvena, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 2201/2003.
- 64 Priešingai, tai, kad vaikas V kelerius metus faktiškai gyveno su vienu iš tėvų kitoje valstybėje narėje, šiuo atveju Nyderlandų Karalystėje, kaip numatyta įsiteisėjusiam teismo sprendime, t. y. 2013 m. spalio 8 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendime, gali patvirtinti, kad jis joje gyvena nuolat, ir dėl to šios valstybės narės teismai gali įgyti jurisdikciją nagrinėti bylas dėl tėvų pareigų ir išlaikymo prievolių šiam vaikui. Kitokią išvadą galima būtų daryti tik esant faktinėms aplinkybėms, dėl kurių būtų galima nukrypti nuo nuolatine gyvenamąja vieta pagrįstos bendrosios jurisdikcijos taisyklės.
- 65 Vis dėlto Teisingumo Teismui pateiktoje bylos medžiagoje nėra tokių duomenų. Konkrečiai nematyti, kad vaikas V būtų persikėlęs iš Lietuvos į Nyderlandus iki kreipimosi į Vilniaus miesto apylinkės teismą ar kad tėvų pareigų turėtojai būtų susitarę dėl Lietuvos teismų jurisdikcijos. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas niekur nenurodo, kad vaikas V būtų pagrobtas ar neteisėtai negražintas, taip pat nematyti, kad Nyderlandų teismai būtų pripažinę Lietuvos teismus tinkamesniais nagrinėti pagrindinę bylą.
- 66 Vadinas, tokioje byloje, kaip pagrindinė, jurisdikciją nagrinėti bylą dėl tėvų pareigų turi vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai. Nagrinėjamu atveju tai yra Nyderlandų teismai, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 67 Taigi būtent šie teismai turi nagrinėti tokius prašymus, kokius pateikė W, – pakeisti vaiko gyvenamąją vietą, išlaikymo dydį ir vieno iš tėvų teisės bendrauti įgyvendinimo tvarką.
- 68 Pabrėžtina, kaip generalinis advokatas nurodė išvados 43–49 punktuose, kad sprendimą byloje dėl santuokos nutraukimo priėmusiems teismams, t. y. Lietuvos teismams, netaikoma jurisdikcijos prorogacija tokioje byloje, kaip pagrindinė. Net jei X aiškiai ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritartų šių teismų jurisdikcijai, kaip numatyta Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 1 dalies b punkte, ši jurisdikcija bet kuriuo atveju pasibaigė įsiteisėjus teismo sprendimui, kuriuo patenkintas prašymas dėl santuokos nutraukimo ir nustatytos tėvų pareigos, kaip numatyta Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 2 dalies a ir b punktuose.
- 69 Aplinkybė, kad įsiteisėjusio teismo sprendimo, kuriuo vienas iš tėvų grindžia savo prašymą dėl pakeitimo, nepripažino (viso ar jo dalies) vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai, nesvarbu, ar šis nepripažinimas yra pagrįstas, ar ne, nekliudo pripažinti šių teismų jurisdikcijos nagrinėti šį prašymą, nes juo pradėta nauja byla.

- 70 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad į pateiktą klausimą reikia atsakyti: Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnis ir Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad tokioje byloje, kaip pagrindinė, valstybės narės teismai, kurių priimtas sprendimas dėl tėvų pareigų ir išlaikymo prievolių nepilnamečiui vaikui įsiteisėjo, neišsaugo jurisdikcijos nagrinėti prašymą pakeisti šio sprendimo nuostatas, jei šio vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitos valstybės narės teritorijoje. Jurisdikciją priimti sprendimą dėl šio prašymo turi tos kitos valstybės narės teismai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 71 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 8 straipsnis ir 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje 3 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad tokioje byloje, kaip pagrindinė, valstybės narės teismai, kurių priimtas sprendimas dėl tėvų pareigų ir išlaikymo prievolių nepilnamečiui vaikui įsiteisėjo, neišsaugo jurisdikcijos nagrinėti prašymą pakeisti šio sprendimo nuostatas, jei šio vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitos valstybės narės teritorijoje. Jurisdikciją priimti sprendimą dėl šio prašymo turi tos kitos valstybės narės teismai.

Silva de Lapuerta

Regan

Bonichot

Arabadjiev

Fernlund

Paskelbta 2017 m. vasario 15 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris
A. Calot Escobar

Pirmosios kolegijos pirmininkė
R. Silva de Lapuerta